

M. S.

FRIEDRICH SCHILLER

MARIE STUARTOVNA

Překlad / Alena Bláhová

Inscenační úprava / Zdeněk Bartoš, Kristýna Čepková

Režie / Zdeněk Bartoš

Dramaturgie / Kristýna Čepková

Scéna / Lucia Škandíková

Kostýmy / Tereza Kopecká

Hudba / Matěj Kroupa

Asistentka scénografie / Mariana Kuchařová

OBSAZENÍ

Alžběta, anglická královna

Vladimíra Vítová

Marie Stuartovna, skotská královna vězněná v Anglii

Radmila Urbanová

Robert Dudley, hrabě z Leicesteru

Petr Batěk

George Talbot, hrabě ze Shrewsbury

Pavel Marek

William Cecil, lord Burleigh, kancléř

Michal Švarc

William Davison, státní tajemník

Miroslav Sabadin

Rytíř Amias Paulet, Mariin strážce

Jindřich Skopec

Mortimer, jeho synovec

Vuk Čelebić

Hrabě Bellièvre, mimořádný francouzský vyslanec

Pavel Richta

Hana Kennedyová, Mariina chůva

Jarmila Šimčíková

Scénickou hudbu nahráli Jan Mikušek (zpěv, kontratenor),

Lukáš Vendl (varhany), Marek Kubát (theorba),

Pavel Rehberger (perkuse), Tadeáš Mesány (kontrabas)

ve zvukové režii Elišky Bejčkové.

V aranžmá Matěje Kroupy je použita neoficiální anglická hymna

„And did those feet in ancient time“, známá též jako Jerusalem

(text William Blake, melodie Hubert Parry); dále skladba

„Wannabe“ od skupiny Spice Girls, aranžovaná jako renesanční

jednohlasá píseň pro kontratenor.

PREMIÉRA 3. BŘEZNA 2018

FRIEDRICH SCHILLER

německý básník, dramatik, filozof,

představitel hnutí Sturm und Drang

Johann Christoph Friedrich von Schiller se narodil 10. listopadu 1759 v Marbachu nad Neckarem v rodině lékaře a později verbiřského důstojníka. V mládí zažil závislost na vrchnosti, když na rozkaz vévody z Württembergu musel nastoupit na vojenskou akademii v Karlsruhe. Několik let se neviděl se svou rodinou, s rodiči pouze krátce za přítomnosti dozorců. Kvůli kruté kázní ze všeho nejvíc toužil po svobodě. Už v šestnácti letech se cítil být básníkem, zato jeho školní výsledky nebyly valné. Zaujala ho medicína, plat plukovního lékaře mu však sotva

stačil na živobytí, proto nakonec z vévodství utekl a skrýval se pod cizími jmény na mnoha místech Německa. V roce 1787 se sice ve Výmaru potkali s Goethem, ale ještě se nesblížili. O pár let později se stal profesorem na univerzitě v Jeně, kde se také oženil s Charlotte von Lengefeld. V roce 1794 se v Jeně znovu setkal s Goethem, tentokrát vzniklo hluboké přátelství, z něhož vzešla také plodná spolupráce, mimo jiné v rámci proslulého hnutí Sturm und Drang (Bouře a Vzdror).

Jako básník se Schiller proslavil *Ódou na radost*, v níž vyslovil vznesené všelidské ideály. Ta se pak stala součástí *Deváté symfonie* Ludvíka van Beethovena a nyní je hymnou Evropské unie.

Dramatem *Loupežníci* (1781), historickou hrou *Fiesovo spiknutí v Janově* (1783) a měšťanskou tragédií *Úklady a láska* (1784), soustředěnou kolem osudu milenců, kteří se stávají obětí stavovských rozdílu a dvorských plotich, se Schiller stal vůdčím dramatikem své generace. Divadlo chápal jako výchovnou instituci, jež má působit na národ.

Myšlenka zápasu o občanské svobody a morální vzpoury proti tyranii zůstal Schiller věrný i v dramatu ze španělských dějin *Don Carlos* (1787). Své literárně teoretické a filozoficko-estetické názory vyjádřil v odborných studiích, které sepsal během svého několikiletého působení na univerzitě v Jeně. Pak se usadil ve Výmaru, spolupracoval a vzájemně se inspiroval s J. W. Goethem. Vytvořil zde poslední dramatická díla (již v duchu klasicismu): trilogii *Valdštejn* (1798–99), „romantickou tragédií“ *Panna Orleánská* (1801), *Nevěstu messinskou* (1803) a *Viléma Tella* (1804). Na těchto historických látkách uskutečnil svůj ideál vysoké tragédie – silné osobnosti si tu v mocných konfliktech se svědomím a osudem uchovávají svůj charakter a důstojnost i za cenu života. Jeden z nejslavnějších hrdelních případů v dějinách ho inspiroval k napsání slavné tragédie *Marie Stuartovna* (1800). Nad historickou pravdu (Alžběta a Marie se ve skutečnosti nikdy nesetkaly tvář v tvář) povýšil pravdu básnického dramatu a divadelní repertoár tak obohatil o strhující střet dvou protikladných ženských hrdinek. Vzniklo tak věrohodné psychologické drama o touze po moci, lásce i svobodě, které nepřestává fascinovat diváky ani v 21. století.

Schiller zemřel 9. května 1805 ve Výmaru.

MARIE STUARTOVNA

(1542–1587) – dcera skotského krále Jakuba V. a jeho

francouzské ženy Marie de

Guise; její babička Markéta (z otcovy strany) byla sestrou Jindřicha VIII.

Marie byla třikrát vdaná, porodila syna Jakuba, pozdějšího anglického krále. Coby

královna skotská se stala první popravenou korunovanou panovnicí v dějinách.

Proslula mimo jiné nevšedním půvabem a osobním kouzlem.

ALŽBĚTA I.

– dcera Jindřicha VIII. a jeho druhé ženy Anny Boleynové se stala poslední panovnicí z rodu Tudorovců. Na trůn

nastoupila po smrti své nevlastní sestry Marie I., za jejíž vlády byla pro podezření z podpory protestantského povstání téměř rok vězněna. Je jednou z nejznámějších panovnic. Královnou byla 44 let a období její vlády bývá nazýváno „zlatým věkem Anglie“.

Zemřela neprovdaná a bezdětná.

WILLIAM CECIL, LORD BURGHLEY (TÉŽ BURLEIGH) (1520–1598)

– kancléř, Alžbětin přední poradce, který se těšil velké důvěře, patřil čtyřicet let k nejvýznamnějším královním ministrům a pomáhal udržovat velmocenskou postavu Anglie druhé poloviny 16. století.

ROBERT DUDLEY, LORD Z LEICESTERU (1532/33–1588)

– celoživotní přítel a pravděpodobně milenec královny Alžběty I. byl vězněn v Toweru do roku 1554. Legenda praví, že se zde s Alžbětou coby vězni často vidali a jejich přátelství tak přerostlo v lásku. Jisté je jen to, že v Toweru ho byla navštívit jeho pozdější manželka.

GEORGE TALBOT, HRABĚ Z SHREWSBURY (1528–1590)

– anglický vojenský velitel, který byl zvolen strážcem Marie Stuartovny v roce 1568 poté, co utekla ze Skotska do Anglie. Tuto funkci zastával více než 15 let.

SIR AMIAS PAULET (1532–1588) – anglický diplomat, guvernér Jersey, a později strážce Marie Stuartovny. Proslul spolehlivostí, profesionalitou a přisností.

SCHILLER A CHEB

Marii Stuartovnu (1836). Zejména *Valdštejn* se – vcelku logicky – nazoval v Chebu opakovaně. Dvěma částmi trilogie (*Valdštejnův tábor* a *Valdštejnova smrt*) byl dokonce slavnostně zahájen provoz současného (tehdy zbrusu nového) městského divadla 3. října 1874.

V roce 1904 proběhla úprava interiéru chebského divadla, jejímž tvůrcem byl akademický malíř Josef Reiner. Výzdoba zahrnovala také medailony s portréty slavných autorů a významných osobností německé a potažmo evropské kultury. Vedle Beethovena, Mozarta, Liszta a Goetha připadl jeden z reliéfů Friedrichu Schillerovi. Autorem hry byly často uváděny i za první republiky. Ve druhé polovině 30. let se pak divadlo nacifikovalo a Goebbelsovo ministerstvo propagandy přísně dohlíželo na výběr her; vedení divadla se snažilo „protančit“ situací pomocí klasického repertoáru. Městská rada, složená z demokratických stran, sledovala počínání divadla s nelibostí a zastavila veškeré subvence.

Následovala dlouhá pauza. Za existence českého profesionálního souboru v Chebu byla z Schillerova díla uvedeny jen dvě hry: *Úklady a láska* v roce 1964 (režie Karel Novák) a *Don Carlos, infant španělský* v roce 1986 (režie Pavel Pecháček); v něm hrál mimo jiné dnešní představitel Talbota Pavel Marek. *Marie Stuartova* je uvedena poprvé, v nejbližším okolí se hrála roku 1973 v tehdejší Divadle Vítězslava Nezvala Karlovy Vary.

MARIE STUARTOVNA V UMĚNÍ

Osudy skotské královny byly nespočetněkrát zpracovány v poezii, obrazech, na divadle i ve filmu. Zde je výběr nejznámějších titulů:

1835 – **María Stuarda**, tragická opera Gaetana Donizettiho založená na Schillerově dramatu

1844 – **Marie Stuart**, opera Louise Niedermeyera

1936 – **Marie Stuartovna**, historická biografie Stephana Zweiga

1971 – **Marie, královna skotská**, film s Vanessou Redgraveovou a Glendou Jacksonovou

1987 – **Marii, královně skotské, usekli hlavu**, drama Liz Lochheadové

2007 – **Královna Alžběta: Zlatý věk**, film s Kate Blanchettovou

„V mém konci je můj počátek.“

SPOJENÉ KORUNY

V synu Marie Stuartovny se obě koruny navzdýcky spojily, neblahý boj mnoha pokolení skončil. Dějiny kráčeji často temnými a křivými cestami, ale vzdýcky se nakonec naplní jejich historický smysl, vzdýcky si nutnost nakonec vynutí své právo.

Jakub I. se spokojeně zařídí v paláci ve Whitehallu, o němž jeho matka snila jako o své královské rezidenci. Konečně se zbaví finančních starostí a jeho ctizádost ochladne; touží už jen po příjemném životě a nikoli po nesmrtelnosti. Často vyjíždí na hon, rád chodí do divadla, aby tam protežoval jistého Shakespeara a jiné účtyhodné básníky, což je jediné, co lze říci k jeho chvále. Líný a nenaadaný slaboch bez jediného duševního daru, jímž oplývala Alžběta, bez odvahy a vášni své romantické matky, spravuje rozšafně společné dědictví obou znepřátelených žen: po čem obě dychtily s nejhavějším vypětím duše a smyslu, to spadlo trpělivě čekajícímu Jakubovi bez boje do klína. Ale teď, kdy se Anglie a Skotsko spojily, je možno také zapomenout, že jedna královna skotská a jedna královna anglická si nenávidí a nepřátelstvím vzájemně ničili život. Už není jedna v nepravu a druhá v právu, oběma vrátila smrt stejnou hodnotu. Konečně směji ženy, které tak dlouho stály proti sobě, odpočítat vedle sebe. Jakub I. dá mrtvolu své matky převézt za slavnostního svitu pochodní ze hřbitova v Peterboroughu, kde ležela osamělá jako vyvrhel, do královské hrobky anglických králů, do Westminsterského opatství. Vytesán do kamene je tu vztyčen obraz Marie Stuartovny, vytesán do kamene blízko ní je obraz Alžbětin. Teď je starý spor navždy ukončen, jedná druhé neupírá právo na místo na zemi. A ty, které se sobě v životě nepřátelsky vyhýbaly a nikdy si nepohlédly do očí, odpočívají teď konečně jako sestry vedle sebe tímž svatým spánkem nesmrtelnosti.

(Stefan Zweig: *Marie Stuartovna*, přeložila Anna Siebenscheinová)

Inspicent | Rudolf Voborník
Světla | Ladislav Schejbal a Dominik Kalina
Zvuk | Radek Šnajdr
Garde | Alena Vávřová
Vlášenky a masky | Jana Chroustová
Rekvizity | Jiří Navrátil

Zřizovatelem Západočeského divadla je město Cheb.

Inscenace vznikla za finanční podpory ministerstva kultury ČR a Karlovarského kraje.

Ředitel ZDCH | Jan Svoboda
Umělecký šéf ZDCH | Zdeněk Bartoš

Program vydalo Západočeské divadlo v Chebu

Program připravila | Kristýna Čepková

Grafická úprava | Jan Krčál

Foto | Michal Mráka

Autorská práva v České republice zastupuje Aura-Pont s. r. o.,

Veselářský ostrov 62, 147 00 Praha 4.

Hudba v představení užita na základě licence OSA.

Požičování zvukové a/nebo zvukové-obrazové nahrávky představení je přísně zakázáno.

Informace a prodej vstupenek
v obchodním oddělení divadla, tel. 354 432 522.
Rezervace on-line na www.divadlocheb.cz

Cena programu 20 Kč

